

Starši – posredovalci jezika, kulture in vrednot

■ **Dragica Motik**, upokojena prof. zgodovine, je bila pet let učiteljica dopolnilnega pouka slovenščine v Nemčiji, nato veliko let višja svetovalka za dopolnilni pouk slovenščine v tujini na *Zavodu RS za šolstvo*, od šolskega leta 2010 do 2017 pa je ponovno poučevala dopolnilni pouk slovenščine v Čabru, Tršču, Prezidu, Buzetu, Pulju in na Reki.

»Materinščina nam postane razumljiva šele, ko jo lahko začutimo s perspektive nekega drugega jezika.«

(Goethe)

V prispevku bomo spregovorili o pomembnih vzgojnih prijemih staršev, ki živijo v tujini, pa kljub temu svojim potomcem uspešno posredujejo družinske vrednote, med katere nedvomno sodijo slovenski jezik in prvine slovenskega kulturnega izročila. Pri tem prizadevanju jih podpira tudi slovenska država.

Pomembni spodbujevalci učenja slovenščine, spoznavanja in ohranjanja prvin slovenske kulture v tujini so učitelji dopolnilnega pouka slovenščine. Ti so v neposrednem stiku s slovenskimi družinami in posredujejo konkretne usmeritve za delovanje v družinskem okolju. Avtorica tega prispevka imam izkušnje kot učiteljica dopolnilnega pouka slovenščine v Nemčiji in na Hrvaškem ter kot svetovalka za dopolnilni pouk slovenščine v tujini na *Zavodu RS za šolstvo (ZRSŠ)*, zato bom

spregovorila o tem področju z obeh vidikov. Da je vloga družine najpomembnejša pri ohranitvi slovenskega jezika, slovenske kulture in slovenstva, pa nas prepriča dejstvo, da slovenščina živi tudi v tretji, četrti in peti generaciji med našimi izseljenci v Argentini, Avstraliji, ZDA in Kanadi. Ti so desetletja uspevali tudi brez podpore države Slovenije, saj so v družini in v slovenskih skupnostih premogli velik nabož, voljo in vztrajnost. Slovenski izseljenci so se takoj po izselitvi iz Slovenije oz. po prihodu v

omenjene države zavedali, da jim bo uspelo ohraniti in prenesti slovenščino na potomce le, če bodo razvili dobro sodelovanje med starši in učitelji slovenščine in drugih predmetov v slovenskem jeziku v sobotnih šolah. Starši so se vključevali v številne dejavnosti, povezane z vzgojo v teh šolah, učitelji pa so staršem dajali usmeritve za vzgojo otrok v domačem okolju. Medtem ko je potekal organiziran pouk slovenščine v slovenskih domovih, so starši za otroke pripravljali malico in bili v pomoč učiteljem. Kot pomembno pisno spodbudo staršem predstavljamo zanimivo informacijo, ki so jo pripravili učitelji in v njej pozvali starše ter jim svetovali, kaj naj z otroki naredijo doma, da bi daleč od domovine slovenstvo živelo in se obdržalo. Informacijo so pomenovali *Danes še ni prepozno*. V okvirčku je nekaj poudarkov iz nje.

Danes še ni prepozno

Po vseh krajih velikega Buenos Airesa in v notranjosti imamo vsako soboto slovensko šolo. Zavedamo se, da je reden pouk v slovenski šoli povezan z žrtvami vseh: staršev, otrok in učiteljstva. Najprej se moramo zavedati, da šola ne more nadomestiti družine. Otrok se mora pri starših naučiti slovenske govornice in to znanje mora neprestano rasti vzporedno z otrokovim razvojem. Šola lahko gradi samo na tisti podlagi, ki jo otrok prinese s seboj od doma. Učiteljstvo jemlje svoje delo silno resno. Želeli bi, da bi bili tudi starši navzoči na naših rednih mesečnih sejah, ko pripravljamo učni program, ko se pogovarjamo, kako bi izboljšali učne pripomočke ...

A gre za več kot samo za jezik. Vaši otroci se bodo v angleških tečajih učili angleščine, pa se kljub temu ne bodo čutili Angleže. Cilj vse naše domače vzgoje pa mora stremeti za tem, da se bodo naši otroci čutili Slovence. A nujno je, da naš pouk sloni na trdni podlagi – na znanju slovenskega jezika. To pa morete dati svojim otrokom edinole vi, starši. Zato se ves učiteljski zbor obrača na vas z nujno prošnjo, da storite vse, kar je v vaših močeh, da bodo vaši otroci znali slovensko.

Pogovarjajte se z njimi, berite jim, pripovedujte jim pravljice. Večkrat jim dajte v roke slovenske knjige in revije. Zahtevajte, da bo v vaši družini slovenščina pogovorni jezik – tudi med otroki. Posebej opozarjamo na slovenske običaje pri ohranjanju godov in praznikov (slovenska voščila in pesmi). Ti-

sti, ki imate v bližini starega očeta in staro mamo, pustite otrokom, da bodo čim več v njihovi družbi. Saj se znajo stari starši in vnuki tako pristrčno pogovarjati! Zanimajte se za slovensko šolo. Poglejte otrokom mape in zvezke, nadzirajte njihove naloge in učenje. Če boste vi, slovenski starši, izpolnili svojo dolžnost, potem bo zmogla slovenska šola z uspehom delovati. Če pa vi v svojih družinah ne boste ustvarjali podlage za slovenski pouk, potem je zaman delo v slovenski šoli.

Premislite naslednja vprašanja in nanje odkritosrčno odgovorite, kako je bilo do sedaj in kaj lahko naredite v bodoče:

- Se zavedam, da so naši otroci po rodu Slovenci?
- Se zavedam, kolikšnega pomena je znanje slovenskega jezika?

- Se zavedam, da je družinska verska in narodnostna vzgoja podlaga za ves nadaljnji otrokov razvoj?
- Sem pripravljen storiti vse, kar morem, da bodo moji otroci znali slovensko in se čutili Slovence?
- Sem pripravljen podpirati pouk v slovenski šoli?

- Se zavedam pomena udeležbe pri slovenski sv. maši?
- Znam ceniti slovenske kulturne prireditve?
- Se zavedam, kakšno škodo delam, če kritiziram učitelje, duhovnike in javne delavce pred otroki?

- Se zavedam odgovornosti, ki jo nosim za svoja dejanja, pred svojimi otroki, pred slovenskim narodom, pred zgodovino?

Danes je še čas, da popravimo, kar smo morda zdaj pogrešili. Jutri utegne biti prepozno!

Učitelji slovenskih sobotnih šol!

Foto: arhiv Dragice Motik

Staršem pri ohranitvi slovenstva na tujem pomaga slovenska država

Od osamosvojitve leta 1991 tudi Republika Slovenija pomaga izseljenskim slovenskim skupnostim; financira spopolnjevanje (izseljenskih) učiteljev v sobotnih šolah, zagotavlja učna gradiva, podeljuje štipendije mladim izseljencem za študij v Sloveniji, financira obiske učencev in dijakov v Sloveniji ter njihovo udeležbo na poletnih šolah slovenščine ipd.

Podpora slovenskim potomcem po evropskih državah (zdomcem) pa poteka že od 60. in 70. let preteklega stoletja in se je začela kmalu po začetku izseljevanja Slovencev v evropske države; številni so mislili, da tja odhajajo začasno, da bi našli zaposlitev. Ta 'začasnost' se je z vsakim letom in desetle-

tjem podaljševala in se spreminjala v stalno bivanje na tujem. Rojevali so se otroci in na tujem začeli obiskovati vrtce in šole. Mnogi starši so svojim otrokom želeli prihraniti težave, ki so jih sami doživeli, ker niso znali jezika države, v katero so se 'začasno' priselili, zato so v družinskem okolju z otrokom pogosto govorili v tujem jeziku. V mnogih primerih starši sami niso dobro obvladali tujega jezika, zato so otroke mnogokrat prikrajšali za najgloblja starševska čustva, ki jih ti lahko izrazijo le v maternem jeziku. Mislili so, da bodo otroku pomagali. »Naj se najprej nauči jezika okolja, slovenščine pa se bo lahko naučil pozneje,« so pogosto govorili. Otroci iz takšnih družin so se res pozneje začeli učiti slovenščine, toda pot je bila veliko bolj naporna. O težavah pri učenju slovenščine v poznejših otroških letih zelo slikovito pripoveduje pisatelj Lojze

Kovačič v svoji knjigi *Prišleki*. Pretresljivo je njegovo pričevanje in izražanje najglobljih občutij, ki so ga spremljala na tej poti učenja jezika njegovega očeta: »... Če sva se menila, se nisva v bazelščini, ampak v tem novem, slovenskem jeziku, ki sem se ga po malem naučil. Kar spremenil se je v nekega

Starši so najboljši posredovalci materne jezika, prvin narodne kulture in družinskih vrednot na potomce.

drugega moža. Kakšnega? Manj ali bolj dostopnega? Nisem razvozlal. /.../ Novi jezik, v katerem sva se pogovarjala, je bil nekaj posebnega. Kot nepoznana, komaj napol skuhana, še surova jed v ustih. Če bi si rekla, kakšen je krompir v oblicah, ki ga ravnokar žvečiva, užiten ali ne, bi si to bolje znala izraziti. Razumel sem že nekatere besede in kaj pomenijo. Samo v njih še ni bilo srca, ne razuma ...« (Kovačič, 1984: 115).

V šoli ni šlo brez težavnih zapletov: »... jezikovne naloge so mrgolele od napak ... lepopis je bil ves popacan ... branje je šlo komaj za silo ... Izpraševanje na izust pred tablo ... to bi moral kdo slišati ... Besede sem izgovarjal z muko ... bile so podobne kamnitim kockam, ki sem jih moral z jezikom na silo zrivati iz ust ... iz gola, koticov, sredine ust ... Z njimi si nisem mogel dosti pomagati, kaj šele izraziti ... nisem mogel z njimi imeti nikogar rad, se jeziti nanj, se nasmejati šali. Vse besede so bile ovite s trni ali v klobčič zmeštranih niti ... vse to ni bilo mogoče ne prijeti, obračati, kaj šele razmotati ... Ni šlo! Bila je skrivnost ...« (Kovačič, 1984: 159).

Ta občutja so znana marsikateremu potomcu Slovencev, ki se je preselil (vrnil) v

Slovenijo in je bil prej v družinskem okolju prikrajšan za slovenščino. Tudi zato je potrebna pomoč države, da z učitelji dopolnilnega pouka slovenščine v tujini na različne načine spodbuja slovenske starše, da bi z otroki od rojstva dalje v družinskem okolju govorili slovensko.

Učitelji pomagamo staršem in otrokom vztrajati na poti k cilju

Na ZRSŠ smo s pomočjo učiteljev pomagali staršem tudi s pripravljenim listovnikom (ZRSŠ: Gradiva za začetnike) ter informacijo za starše otrok, udeležencev dopolnilnega pouka slovenščine v tujini. Povabili smo jih k sodelovanju z učitelji in predlagali, da se s svojim otrokom vedno pogovarjajo slovensko (če sami obvladajo jezik), da ga spodbujajo k obiskovanju dopolnilnega pouka slovenščine in mu pomagajo, da vztraja pri učenju. Staršem smo svetovali, naj se z otrokom pogovarjajo o pouku slovenščine, ga spodbujajo k uporabi novih slovenskih besed, naj sami kažejo resnično zanimanje za ta pouk, naj mu povedo slovenske izštevance, pripovedujejo o junakih iz kraja, od koder izhajajo, mu berejo zgodbe in pravljice v slovenščini, otroku naj poiščejo besedila slovenskih otroških in ljudskih pesmi, naj mu pomagajo pri domačih nalogah, ki jih dobi pri dopolnilnem pouku slovenščine, naj skupaj z njim iščejo vire, ki jih bo pri pouku potreboval oz. uporabljal (fotografije, zemljevide, zgodbe, pripovedke, anekdote itd.). Starši naj otroka spodbuja-

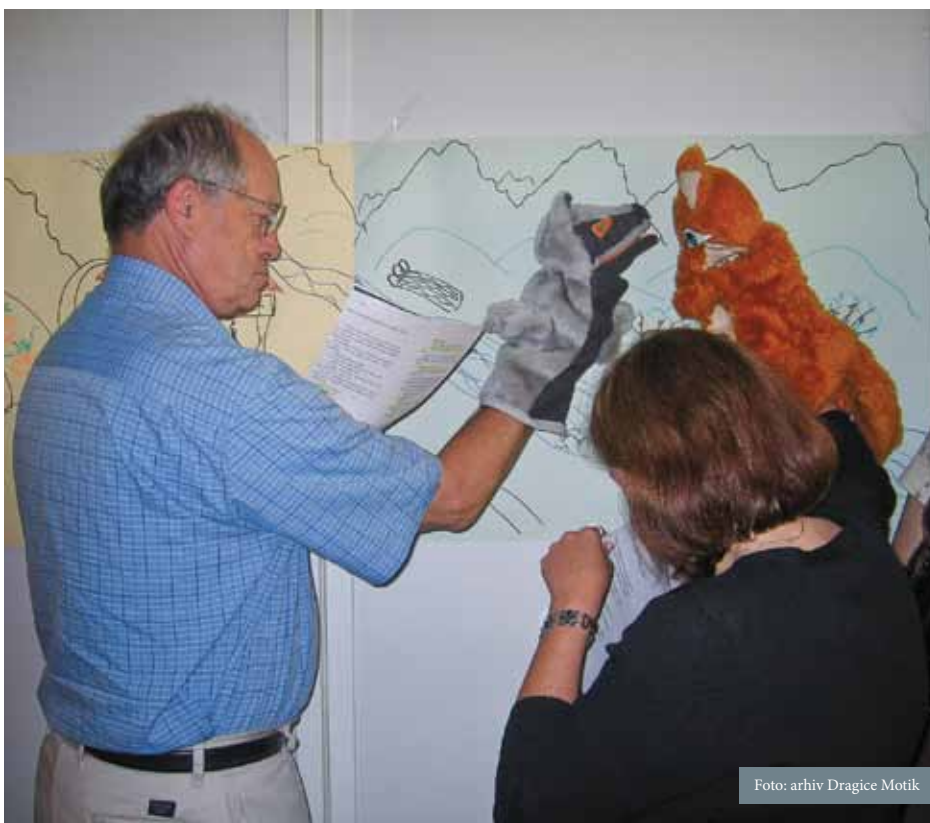

Foto: arhiv Dragice Motik

Fotografije so s seminarja z učitelji, ki v Avstraliji, Argentini, ZDA in Kanadi potomce slovenskih izseljencev poučujejo slovenščino in druge predmete v slovenščini (2006). Financiralo ga je MIZŠ, organiziral pa ZRSŠ. Voditeljica seminarja je bila Dragica Motik, svetovalka za izobraževanje slovenskih učiteljev v tujini. Fotografije predstavljajo delovno vzdušje v lutkovni pedagoški delavnici, na kateri so se učitelji v 4 šolskih urah naučili besedilo in animacijske korake ter lutkovno igrice uspešno predstavili na zaključku seminarja.

jo, da o vsem, kar ga zanima, pripoveduje v slovenščini. S pomočjo zanimivih besedil naj ga seznanjajo z aktualnimi dogodki v Sloveniji, skupaj z otrokom naj si ogledajo slovensko otroško igro ali film na televiziji ali ob obisku v Sloveniji obišejo lutkovno ali drugo predstavo ter se o tem pogovarjajo. Z otrokom naj se udeležujejo srečanj s kulturnimi ustvarjalci iz Slovenije v tujini, spodbujajo naj ga k sodelovanju na različnih tekmovanjih v Sloveniji (bralna značka, sodelovanje v kvizih itd.), naj piše sorodnikom in prijateljem v Slovenijo, naročijo naj ga na slovensko otroško revijo ali knjižno zbirko, spodbujajo naj ga, da piše dnevnik v slovenskem jeziku ipd.

Tisti starši, ki se s svojim otrokom od rojstva niso pogovarjali v slovenščini, bodo težko kar na lepem začeli govoriti z njim slovensko, ker se otrok ne bo odzival. Takšnim staršem smo svetovali, da otroka kljub temu vpišejo k dopolnilnemu pouku slovenščine in se z njim dogovorijo, da se

bodo enkrat do dvakrat na teden v določenem časovnem intervalu z njim pogovarjali v slovenščini in počeli nekaj od predlaganih aktivnosti.

Po mojih izkušnjah in izkušnjah učiteljev dopolnilnega pouka slovenščine v tujini, s katerimi sem imela v triindvajsetih letih številne strokovne pogovore o poučevanju, je aktivno sodelovanje staršev pomemben prispevek k ohranitvi slovenstva na tujem. ◀

Literatura

- Holc, Nada idr. (2009): *Portfolio za dopolnilni pouk slovenščine v tujini. Za mlajše in starejše učence*. Ljubljana: ZRSŠ.
- Kovačič, Lojze (1984): *Prišleki. 1 in 2. del*. Ljubljana: Slovenska matica.
- ZRSŠ: *Gradiva za začetnike*. Pridobljeno 14. 7. 2019 s spletne strani: <https://www.zrss.si/sticisce/dopolnilni-pouk/ucbeniku-ucna-gradiva/gradiva-za-zacetnike/>.

Opombe

- 1 *Danes še ni prepozno*. Letak so pripravili učitelji sobotnih šol slovenščine in drugih predmetov v slovenščini. Leta 1999 so ga izročili avtorici tega prispevka ob njenem obisku sobotnih šol in slovenskih skupnosti v Buenos Airesu. Pouk organizira *Združena Slovenija* v Argentini.

Foto: arhiv Dragice Motik